

Kesit Akademi Dergisi

The Journal of Kesit Academy

ISSN: 2149 - 9225

Yıl: 3, Sayı: 10, Aralık 2017, s. 680-691

Buse ATALAY

Pamukkale Üniversitesi, atalybuse@hotmail.com

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA ŞÂİRLERİMİZİN “SÂKÎ” KAVRAMINA KAZANDIRDIĞI ANLAMLAR

Özet

“Sâkî”, sözlük anlamı ile su dağıtan veya sunan, su veren, bezm-i işretinde içilen şarap vesaireyi kadehlere döküp dağıtan kimsedir. Divan şiirinde bezm âleminin en önemli unsurlarından biri olana sâkî, meclise neşe ve canlılık verir. Ortada dolaşarak içki dağıtmak onun görevidir. Edebiyatımızda gerçek veya mecazlı anlamıyla içki ve içki âleminin övülerek anlatıldığı manzum eserlere de sâkî-nâme denir. Sâkî-nâmelerden, sâkîliğin çok eski bir meslek olduğu, bezm meclisinde içki sunma, meclis adabını düzenleme gibi görevleri içerdiği, ayrıca bu mesleğin giderek zarafet kazandığı ve sâkîlerin özel yetenekler yanında şiir ve musiki bildiği anlaşılmaktadır. Tasavvufi boyutunda ise “sâkî”, aşk şarabını sunan pîr-i mugan, meyhanenin mürşid-i kâmilidir. Meyhane ihtiraslardan uzak aşk ve şevk dolu bir yerdir. Bu bildiride ise “sâkî” kelimesinin Klasik Türk Edebiyatında kullanımını ve şairlerin bu kavram ile beyitlere hangi anlamları kazandırdığı ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sâkî, bezm, cam, bade, mey.

SENSE OF CLASSICAL TURKISH LITERATURE CONSIDERED TO THE CONCEPT OF “SÂKÎ”

Abstract

“Sâkî” is someone who distributes or presents water with a dictionary meaning, watering, drinking wine in the bezm-i waqf and pouring it in the

glasses of wine. In Divan poetry, the meclise gives joy and vitality to one of the most important elements of the bezm's world. It is his duty to circulate and distribute drinks. In our literary works, which are praised by real or figurative means of drink and drink, are also called sâkî-nâme. It is understood from the Sâkî-nâmeler that the profession is a very old profession, that it includes duties such as offering drinks in the chamber of parliament, organizing parliamentary adabas, and that this profession is gradually becoming more graceful and that saqids know poetry and music in addition to special skills. In the dimension of mysticism, "sâkî" is a pîr-i mugan which presents love wine, mürşid-i kâmilidir of meyhanen. Ameyhane is a place full of love and enthusiasm from passions.

In this report, the use of the word "sâkî" in Classical Turkish Literature and the significance of the poets with this concept will be discussed.

Keywords: Sâkî, bezm, cam, bade, mey.

GENEL ANLAMDA SÂKÎ

Kelime anlamı kadeh sunan, içki veren demek olan sâkî, bezm âleminin en önemli unsurlarından biridir.(PALA 2010:387). Sâkî kelimesi aslında Arapçadır. Kelimenin kökü olan «es-sakaa» ve «et-teskiye». 'su aramak ve su içirmek' anlamlarında kullanılır. Bu anlama gelen «es-sâkî» aslında su arayıcı demektir. (ASLAN 2012:13) Sâkî sözcüğünü, Dr. M. Moin, Ferheng-i Fariside 'su ve kadehi sunan' biçiminde açıklar. Ali Ekber Dehoda'nın Lugatname'sinde ise 'su veren, suya kandıran kişi, susuzluğu gideren, kadeh dolaştıran, şarap içenlere şarap veren –Doğu geleneğine göre kadeh sofraya konulmaz elde tutulur, elden dağıtılır- açıklaması vardır.

TASAVVUFİ (MECAZ) ANLAMDA SÂKÎ

Sâkî sözcüğünün birde tasavvufi anlamı vardır ki, buna göre sâkî; feyz veren feyze eriştiren yani şeyhtir. O remzleri açıklamak, hakikatleri beyan etmekle ariflerin gönüllerini Allah aşkı ile doldurur. Kelime anlamı olarak mecazi anlamlar taşır:

- a) Feyz eriştiren, ariflerin gönül sırlarının keşfi ve gerçeklerin beyanı ile onaran, Pîr-i Kâmil, Mürşid-i Kâmil, Mürşid-i mükemmel.'
- b) Sâkî, güzel yüzlüdür ki onu görmekle sâlikte mahmurluk ve manevi sarhoşluk peyda olur.
- c) Kendi âşıklarına ezeli aşkı tattıran Cenab-ı Hâk vb.

Tasavvufi olarak 'Mürşid-i Kâmil' anlamında kullanıldığında şu bağlantı kurulur: Meyhanedeki sâkî insanı nasıl maddi aşkın yoluna çekiyorsa, Mürşid-i

Kâmil de tasavvufa intisap eden kişiye İlahi aşk yolunda ilerlemek için yol gösterir. Bunu yanında 'sâkî-i Rûhânîyan', mecazi olarak insanın atası Hz. Adem ve Cebrail hakkında kullanılır. Sâkî-i Kevser, Hz. Ali'nin lakabıdır. (ARSLAN 2012:13)

EDEBİ ANLAMDA SÂKÎ

Edebi anlamda ise sâkî, bezme neşe ve canlılık veren kişidir. Ortada dolaşarak içki dağıtmak onun asıl görevidir. O, ya bizzat sevgilinin yerini tutmuş veya onun yerine konulmuştur. Dolayısıyla sâkînin güzel olması şarttır. Bazen sâkî, mutrip görevi de yapar. Peki, bezm nedir? Bezm: Kelime anlamı içkili eğlenceli meclis toplantı, dernek demek olan ve ilkbahar mevsiminde çemende, kırlarda güzel yerlerde gezip eğlenilen, içip coşulan, halen rağbet edilen bir eğlence meclisidir. Bezm, beyitlerde sâkî ile birlikte kullanılır bunun yanı sıra mey, cam, kadeh, şarap de beyitlerde yer alır. Edebiyatımızda gerçek veya mecazlı anlamıyla içki ve içki âleminin övülerek anlatıldığı manzum eserlere de sâkî-nâme denir.

Arapça sâkî ile (içki sunan) Farsça name (yazılı şey, mektup) kelimelelerinden oluşan sâkî-name divan edebiyatında işret meclislerinin adabı ile bunların unsurları olan musiki aletleri, sofr malzemeleri, yemekler vb.ni anlatır. İslam öncesi Arap edebiyatında "hamriyyat" adıyla anılan ve şarabı konu alan şiirlerin önemli bir yeri varsa da sâkî-namelerin müstakil bir tür olarak ortaya çıkışı çok sonradan İran'da gerçekleşmiştir.(İslam Ansiklopedisi) Türk edebiyatında sâkî-name türünün ilk örneğine Anadolu sahası dışında Harezmi'nin Muhabbetnamesinde rastlanır.

GALATA

Daha çok meyhaneleri, kulesi, surları, gemicileri ve Hıristiyan güzelleriyle söz konusu edilen Galata, şiirlerinde zikreden şairler için, nadide bir semttir ve İstanbul'un en güzel yüzlerinden biridir. Galata deyince akla ilk gelen bu semtteki meyhaneler ve onların etrafında teşekkül eden içki âlemleridir. Lâle devrini kapsayan ve Tanzimat'a kadar devam eden süreçte İstanbul günlük yaşamına damgasını vuran seyrana çıkışlar, akşam gezintileri, Boğaz ve Haliç sularında serv-i sîmîn seyirleri yanında sözü edilen içki âlemleri şehrin gecelerine ayrı bir renk katmış, kimi zaman acımasız önlemlerle yasaklanmaya çalışılsa da giderek daha zengin bir kültüre dönüşmüştür (Tanrıbuyurdu : 2017)

SÂKÎ NASIL OLMALI?

Revani'nin İşret-name'sinin sâkîye ayrılan bölümünde onu, altın elde etme sanatını bilen bir kimyagere benzetilmesiyle başlar. Sâkîyi, hazineleriyle meşhur olmuş Karûn'a teşbih eder. Sâkî, meclistikilere hizmet etmeye niyetlense, üstüne başına çekidüzen vermeli, kâküllerini ve sümbüle benzeyen saçlarını, gül yanaklarının üzerine

dağıtmalı, nergise benzeyen gözleriyle mecliste Hızır gibi hazır bulunmalı, içkiyi sunuşunda ölçüyü bilmeli ne eksik ne fazla doldurmalıdır. Sâkîlik görevini yerine getirdikten sonra mahcup tavır ile yerine oturmalıdır.

Yine sâkî oluptur kimyager,

Ki dayim tutar elde pute-zer

(Sâkî, elinde sürekli altın pota bulunduran bir kimyager gibidir.)

İlm-i kimya, eskilere göre sun'î olarak altın ve gümüş istihsal etmek ilmidir. Burada şair sâkîyi gamı neşeye çevirdiği için bir kimyagere benzetmektedir.

Olup nergisler ile bezme nazır

Hızır gibi ola vaktinde hazır.

(O nergis gözleri ile bezme her zaman Hızır gibi vaktinde yetişir.)

Ne artuk ola sagarda ne eksük

Ki söylenmeye anda artuk eksük

(Onun sunduğu şarapta fazla veya eksik var denmez çünkü kadehte ne eksik olur ne fazla.)

Aynî, «Sâkî-nâme»sinde sâkînin özelliklerini 'Sitayiş-Kerden-i Sâkî-i Bezmest' başlığı altında vermiştir ki şu şekildedir: sâkî edip olmalı; sır saklamasını bilmeli; melek huylu olmalı; bezmin tavrını usulünü bilmeli; bütün şarap ve saz çeşitlerini bilmeli; dış görünüşünde ayıp olmamalı; meclise neşe vermeli; dili bülbül gibi yüz gül gibi, saç sünbül gibi gözü nergis gibi olmalıdır.

Ola sâkî edib ü sahib-i esrar

Melek hû mah-sîma mihr ruhsar

Açık meşreb şeker leb tatlu dilli

On üç on dört yaşında meh misillü

Dili bülbül ruhı gül kaddi ar'ar

Saçı sünbül gözi nergis semen-ber

Nevzade Atai ise Sâkîname'sinde sürekli sâkîye seslenir başlığı bile Hitab-ı Sâkî dir. ' kanı sâkîya, meded sâkîya, ver sâkîya, getir sâkîya' gibi sözlerle seslenirken gafletle zaman kaybetmemek gerektiğini belirtir, humardan yakınır sürekli içmek ister. Kendinden geçmek ister böylece varlığın sınırlarından kurtulmak ister. Bunları söylerken meyi övmeyi unutmaz.

Getir sâkîya sagar-ı işreti

Heba itme gafletle bir saati

İdüp anda aks-i izarun zuhur

Görenler desin indi üstüne nur

Getür şişe-i camı rahşende kıl

Çerag-ı ümidim dırahşende kıl

FİZİKİ ÖZELLİKLERİ İLE SÂKÎ

Derildi sâkî-[yi] sîmîn-bedenler

Kamu gül-çehreler gonca-dehenler (Ahmed-i Rıdvân)

(Bütün gonca ağızlılar, gül yüzlüler, beyaz tenli sâkîler toplandı).

Düşse sâkî 'aks-i zülf-i «anberînün badeye

Müşk ola hûn-ı dili âhû-yı sahralar gibi (Amri)

(Sâkînin, amber kokulu zülfünün yansıması badeye düşse, gönülden akan kan sahra ahularının misk kokusu gibi olur.)

Misk, bir tür ahunun göbeğindeki urdur. Aslında kurumuş kandan ibarettir. Bugün kozmetik sanayisinin ham maddesi olarak kullanılır. Misk hem renk olarak badenin rengine yani kırmızıya hem de kokusu itibariyle zülfe benzetilmiştir.

Sâkî, kavramı bu çalışmada gerçek ve mecaz anlam olmak üzere iki ana başlık altında toplayarak bir sınıflandırma yoluna gidilmiştir.

A) GERÇEK ANLAM

Çokdan ey sâkî gelüp sinemde mihmân olmadın

Derdime destindeki sâgarla derman olmadın (Nedim)

(Ey Sâkî ne zamandır gelip sinemde misafir olmadın, elindeki kadehinle derdime derman olmadın.)

Bu bezmi câm-ı safâ ile devr iden sâkî

Başa gelince başa kattı dâru-yı kattâl (Azmi-zade Haleti)

(Bu bezmi safa veren kadeh ile devreden sâkî, bana gelince câma çok öldürücü ilaç kattı.)

Yeter çerâğ başa şem'a ihtiyâcum yok

Furûğ-ı mâh-ı ruh-ı sâkî vü safâ-yı şerâb (Avni)

(Bana şarabın verdiği huzur ve ay yüzlü sâkînin ışığı yeter, muma ihtiyacım yok.)

Esdî nesîm-i nev-bahâr açıldı güller subh-u dem

Açsın bizim de gönlümüz sâkî meded sun câm-ı Cem (Nef'i)

(Sabah vakti esen o hoş ilkbahar rüzgârıyla güller açıldı, ey sâkî Cem'in kadehini sun bizimde gönlümüz açsın.)

Cam-ı cem: Cem'in üzerinde yedi hat bulunan kadehidir. Cem bir güm kır gezisinde iken, gökte bir kuş görür. Kuşun ayaklarına bir yılan sımsıkı sarılmıştır. Okçularına kuşa zarar vermeden yılanı vurmalarını ister. Kuş kurtulduktan sonra Cem'in yanına gelir ve gagasındaki birkaç taneyi bırakır. Bu taneler ekilince üzüm ve asma elde edilir. Bu nedenle şarabın mucidi kabul edilir. Bu beyitte cam-ı Cem denilerek, şaraba gönderme yapılmaktadır.

Bahâr oldu getir rindân için şu câm-ı berrâkı

Zamân-ı def'-i gamdur lutfuña vâ-bestedür sâkî (Said Giray)

(Sâkî, bahar oldu rindler için berrak kadehi getir, cömertliğine dertleri def etme zamandır.)

Gül gül itdi yine sâkî ruh-ı cânânı şarâb

Bülbül itdi kamu meclisdeki yârânı şarâb (Hayreti)

(Sâkî, sevgilinin yanağını sunduğu şarap ile gül gül (pembe pembe) etti, Şarap meclisdeki tüm dostları bülbül etti.)

a)Dehr-i Sâkî /Devran-ı Sâkî

Sâkî-i dehr idüben kâse-i çeşmüm tolu kan

Bezm-i mihnetde bana sundı mey-i nâb gibi (Hayreti)

(Dünyanın sâkîsi, dert meclisinde gözümün kâsesini kanla doldurup halis bir şarap gibi bana sundu.)

Göz bebeği tıpkı kâse/ kadeh gibi yuvarlaktır. Burada gözün kanla dolmasını sanki bir kadehin şarapla dolmasına benzemektedir. Hem göz, hem dehr, hem de bezm yuvarlak olmaları sebebiyle beyitte tenasüp oluştururlar.

Biz nice doyunca kanalım câm-ı murâda

Bir lahza komaz sâkî-i devrân elimizde (Nef'i)

(Biz murat kadehini doyuncaya kadar içelim (istesek de) devran sâkîsi elimizde murat camını bir an koymaz.)

Buradaki 'devran' kelimesi ile tevriye paylaşılmıştır. Hem devranın dünya anlamı kullanılmış hem de devr etme yani dönmek sâkînin devretmesi anlamında kullanılmıştır.

b) Gamze-i sâkî

Nâz-perver âşıkım ser-mest olursam gam değil

Gamze-i hûn-rîz-i sâkî pâsbânımdır benim (Nefi)

(Nazlı sevgiliye aşkımdan sarhoş olsam dert değil, sâkînin kan dökücü o bakışları benim bekçimdir.)

Gamze mahmûr u girişme sâkî vü müjgân mest

Olsa gördükçe acep mi âşık-ı hayrân mest (Nefî)

(Bakışları baygın, kirpikleri sarhoş olan bir nazlı bir sâkîyi gördükçe sarhoş olunması, hayran bir aşka düşülmesi garip mi (dir)?)

Sâkînin güzelliğini sıralayarak bu denli güzel olunan sâkîye âşık olmak garip değil demektedir. Burada sevgili, sâkî yerine konmuştur.

Söyleşilmez meclis-i mahşerde de ey Nâ'ilî

Gamze-i sâkî gibi mest-i harâb-ı nâz ile

(Ey Naili, mahşer meclisinde gamzeleriyle nazlı bakışlarıyla harap ve sarhoş eden bir sâkî gibi biriyle konuşulmaz.)

**Gerci saf çekdi Necâtî 'akl ü nâmus u salâh
Gamze-i sâkî bu resme düşmanı âsân alur**

(Necati aklı, dürüstlüğüyle iyi niyetiyle saf tuttu gerçi sâkî gamzelerinin bu adetiyle düşmanı kolay bulur.)

c)Sâkî-i fitne

Hûn-ı dilden tolu bir kâse sunar etdikçe

Sâkî-i fitneye ızhâr-ı keder gamzelerin (Naili Kadim)

(Gamzelerin, fitne sâkîsine kederini belli ettikçe gönülden akan kanla dolu bir kadeh sunar.)

Gamze: Sevgilinin süzgün veya manalı yan bakışıdır. Divan şiirinde sevgilinin yan bakışı gamzeyi doğurur ve gamzede binlerce anlam vardır. Bu anlamlardan biriside gamzenin fitneler koparmasıdır.

Nigeh ki sâkî-i ter-dest bezm-dîdesidir

Fûsun u fitne iki câm-ı der-keşîdesidir (Nedim)

(Meclisin göz bebeği olan sâkî taze elleriyle, büyüleyici ve fitne dolu bakışıyla iki kadeh içirmiştir.)

ç) Sevgili

Hasret-i la'lûñ ile câm-ı şarâb alsam ele

Sâkî-i dîde pür eyler kadehe hûn-ı ciğer (Amrî)

(Senin lal dudaklarının hasreti ile şarap kadehini alsam elime, göz sâkîsi kadehi ciğer kanıyla doldurur.)

Göz, yalnızca bakışa dayanmayıp kaş, kiriğin, birlikte oraya konduğu harekettir. Göz bu hareketleriyle kadehi ciğer kanıyla doldurulmuş ve kan rengi, şarabın rengini yani kırmızılığı vermektedir.

Bezm ana dirler ki anda sâkî-i mehveş ola

Lebleri cân-perver anun gamzesi dil-keş ola (Aynî)

(Orada, bakışlarıyla gönlü öldüren, dudaklarıyla can veren bir ay yüzlü sâkî olan bezme, bezm derler.)

Sevgili gamze oklarıyla öldürdüğü aşığa dudaklarıyla can verir çünkü sevgili can bağışlayıcıdır, hayat verir. Âşık da gamze oklarının gönlünden hiç ayrılmamasını ister böylece sevgili devamlı ona bakacaktır.

B)MECAZİ ANLAM

Ecel sâkîsi devr eylerdi ol gün

Ki her şahsa sunardı câm-ı pür-hûn (Ahmet Rıdvan)

(Devr eylediği o gün ecel sâkîsi, kan dolu kadehi herkese sunardı.)

Ecel sâkîsi burada ölüm, Azrail olarak ele alınmıştır. Kan dolu kadehte rengi dolayısıyla kırmızı şaraptır.

Gene cennetde sâkî-yi kevser

Bize sundı eliy ile sâgar (Ahmet Rıdvan)

(Kevser suyunun sâkîsi, cennette yine bize eliyle kadeh sundu.)

Kevser suyu: Cennette bir suyun adıdır. Tefsirlerde Kevser ile ilgili çok izahlar vardır: Ondan bir kez içen susamaz, baldan tatlı, kardan soğuk, süttten beyaz, kaymaktan yumuşakmış gibi.

Hz. Ali hakkında pekiştirilmiş kanaatlerden biride onun cennette Kevser havuzunun sâkîsi olacağı inancıdır.

İçer Mansûr olup 'ârif unutmış dâr u ber-dârı

Ene'l-Hakk şerbetin dutmuş elinde sâkînün pür-kâs (Karamanlı Ayni)

(Sâkînün elindeki Ene'l-Hakk dolu şerbetini tutan arif, içince Mansur olup mekanı ve dar ağacını unutmuş,)

Hallac Mansur: Ene'l- Hak (Ben Hakkım) dediği için darağacına götürülen ünlü bir sâfidir. Ene'l- Hak dediği için 8 yıl hapiste yattı daha sonra katline karar verildi. Bağdat'ta kamçlandı, elleri kesildi, (o ise ellerinden akan kan ile abdest aldı. Soranalara ise 'abdest alıyorum, iki rekat aşk namazı için abdest ancak kan ile alınır ' demiştir.), idam edildi ve yakıldı. (Yıldırım 2006:350)Akan kanlar ise Kelime-i Tevhid yazmıştır. Buradaki darağacı da bu olaya telmihte bulunulmuştur.

İçdiler peymâne peymâne şarâb-ı hoş-güvâr

Sâkî-i şûhun elinden âb-ı Zemzem sandılar (Asaf)

(Şuh sâkînin elindeki zemzem suyu sanıp hoş güvar şarabı kadeh kadeh içtiler.)

Sâkî-i vahdet o meyden kim sunar ey Nâ'ilî

Arife sermâye-i tevhîddir her katresi (Nâ'ilî)

(Ey Naili, vahdet sâkîsi, her katresi arif için tevhit sermayesi olan o meyden arife sunar.)

Hûr ü kevserden ki derler Ravza-i Rıdvan'da var

Sâkî-i gül-çihre vü câm-i musaffâdır garaz (Fuzûlî)

(Derler ki: Kevser suyu ve Hurilerin Rıdvan Cennetinde var, bizim niyetimiz huriler gül yüzlü sâkî, saf şarapta Kevser suyudur.)

Bezminde ezel sâkîsi la'lin bana sunmuş

Ol bâdeyi kim Rûh-ı kudusdür kiçi câmı (Nesimi)

(Ezel sâkîsinin bezm-i eleste senin dudaklarından bana sunduğu şarabın bir küçük kadehi Cebrail'dir.)

Nesimi burada kendini Cebrail'den üstün görerek daha çok içtiğini söyler. Bâde, rengi dolayısıyla dudağa kana benzetilir, ikisi de kırmızıdır. Aşk'ı Allah a ulaşma yolu kabul eden tasavvuf ehleri badeyi ruh coşkunuğu için araç olarak görürler. Bu şarap aşk şarabıdır Cebrail melektir aşkı bilmez akıyla hareket eder o yüzden geri kalmıştır.

Aceb şarâb imiş ey sâkî-i ezel aşkın

Ki cûş eder anı içen bu hûy u hâya düşer (Nesimi)

(Ey ezel sâkîsi, bu şarap nasıl bir aşk şarabıymış ki onu içen bir kargaşaya düşer.)

Biz tâ ezelî câm-ı mahabbet ile mestüz

Mestâne-i sâkî-i mey-i bezm-i Elest'üz (Nakşî)

(Biz, bezm-i elest şarabını sunan sâkînin verdiği muhabbet kadehi ile taa ezelden beri sarhoşuz.)

Bezm-i elest: Allah'ın ruhları yarattığı zaman bütün kullara 'elestü bi-Rabbüküm' buyurduğunda, ruhların ' Kâlû bela' diye cevap verdikleri yerdir. Bu meclis ezel meclisi olarak da bilinir Burada aşkın çok eski zamandan beri devam ettiğini söyler.

Bir cür'an ile esridi mecmû'-ı kâyinât

Sâkî-i câm-ı vahdet-i Yezdân yâ 'Alî (Hayreti)

(Allah'ın birliğinin kadehinin sâkîsi olan ya Ali, bütün kâinat bir yudumun ile sarhoş oldu.)

Sâkî-i Kevser elinden içmişüz

Bezm-i Hak'da bir ayakdur 'ışk-ı pâk (Hayreti)

(Biz Kevser sâkîsinin elinden şarap içmişiz, Hakk'ın meclisinde saf aşka ulaşmak bir ayaktır.)

Burada tevriyeli kullanım yapılmış ayak ile hem bir kadeh hem de bir uzaklık anlamında kullanılmış yani hemen bir adımlık yakınındadır anlamını vermiştir.

SONUÇ

Divanlar taranarak elde edilen bu çalışmada, sâkînin sadece meclise neşe ve canlılık vermekle kalmadığı veya sadece içki sunma gibi vazifesi olmadığı görülmüştür. Elde edilen bilgilerde sâkînin: gamze-i sâki, ecel-i sâki, ezel-i sâkî, fitne_i sâki gibi terkiplere rastlanılmış ve kendi içinde değerlendirilmiştir. Sâkî'nin gerek sevgili yerine geçtiği gerekse tasavvufi manada feyz veren bir unsur olarak beyitlerde yer aldığı görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Akdoğan, Y. (1979). "Ahmedi Dîvânı Ve Dil Hususiyetleri: Gramer, Sentaks, Sözlük." İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Akkuş, M. (1993). Nef 'î Divanı. Ankara: Akçağ.
- Arslan, M. (2012). Sâkî-nâmeler. İstanbul: Kitabevi
- Ayhan, E. (2000). Nakşi Divanı, Marmara Üniversitesi/ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Canım, R.(1998).Türk Edebiyatında Sâkînameler ve İşretnameler. Ankara: Akçağ.
- Ceylan, Ö. (1994). Âsaf (Damad Mahmud Celâleddin Paşa): hayatı, edebî kişiliği ve Dîvânı'nın transkripsiyonlu metni. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Çavuşoğlu, M. ve M. Ali Tanyeri M.A.(1981). Hayretî Dîvanı Tenkidli Basım. İstanbul: İstanbul Edebiyat Fak.
- Gölpınarlı, A.(1972). Nedîm Divan. İstanbul: İnkılâp ve Aka.

İPEKTEN, H. (1974). Karamanlı Nizâmî Hayatı Edebî Kişiliği ve Divanı. Ankara: Atatürk Üniversitesi.

Karaköse, S. (2001). Said Giray Divanı. Denizli.

Levend, A.S. (1984). Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar. İstanbul: Enderun.

Pala, İ.(2010). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü. İstanbul: Kapı.

Şentürk, A.A.(2016). Osmanlı Şiir Kılavuzu. İstanbul: OSEDAM.

Tanrıbuyurdu, G.(1997). Klâsik Türk Edebiyatına Yansıyan Yönleriyle "Galata", İnsan ve Toplum. Bilimleri Araştırmaları Dergisi cilt: 6, sayı: 1.

Tarlan, A. N. (1992). Necâtî Beg Divanı. Ankara: Akçağ.

Tökel, D.A (2016). Divan Şiirinde Şahıslar Mitolojisi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet.

Ünsel (Kürkçüoğlu), K.E. (1946). Fatih'in şiirleri. İstanbul.

Üstüner, K. (2007) Divan Şiirinde Tasavvuf. Ankara: Birleşik Dağıtım

Yıldırım, N. (2016.) Fars Mitolojisi Sözlüğü. İstanbul: Kabalcı.